

ESPERANTO

...jest na pewno łatwiejsze niż inne języki.

Ludzie w ponad 100 krajach uczą się tego międzynarodowego języka. Esperanto umożliwia bezpośrednią rozmowę i kontakt pomiędzy ludźmi, a zrozumienie nie stanowi tutaj żadnej bariery.

Każdego roku odbywają się setki międzynarodowych seminariów, kongresów, obozów i innych imprez esperanckich. Radiostacje nadają codziennie programy esperanckie na falach krótkich i średnich oraz w internecie. Istnieją niezliczone strony internetowe, a nawet swego rodzaju esperancka kultura. Funkcjonuje unikatowa książka adresowa „Pasporta servo”, w której umieszczono adresy osób oferujących bezpłatną gościnę u siebie w domu dla ludzi znających Esperanto. W książce znajduje ponad 1200 adresów z ponad 80 krajów.

Esperanto zawdzięcza swój sukces szczególnie swojej łatwości w opanowaniu języka. Słownictwo zaczerpnięte z wielu języków narodowych; niektóre słowa są międzynarodowe. Gramatyka jest prosta i bez wyjątków. Logiczny system tworzenia słów zmniejsza znacznie ilość słówek do nauczenia się i pozwala na kreatywne obcowanie z językiem.

Już po kilku tygodniach nauki można zacząć korespondować i zawierać znajomości z ludźmi z całego świata.

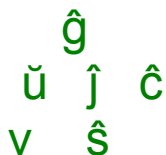
Dlaczego Esperanto jest tak zaskakująco łatwe do nauki wyjaśniają poniższe przykłady:

Tak się czyta, jak się pisze

Wymowa nie sprawia żadnych trudności. Jest jedna niezmienna zasada: słowa zawsze akcentujemy na przedostatniej sylabie np. "hotelo", "amiko", "kontinento".

Tylko kilka liter różni się trochę od polskich:

- v = w (wino): *vino*
- ĉ = cz (czapka): *ĉapo*
- ĝ = dż (dżungla): *ĝangalo*
- ĵ = ż (żakiet): *ĵaketo*
- ŝ = sz (szal): *ŝalo*
- ŭ = jak polskie "f" w auto: *aŭto*

Gramatyka bez wyjątków

Każdy rzeczownik kończy się literą **o**: -o
domo-dom; tablo-stół; urbo-miasto

Każdy przymiotnik kończy się literą **a**: -a
granda-duży, -a, -e ; bela-ładny, -a, -e
granda domo – duży dom
bela urbo – ładne miasto

Liczbę mnogą wyrażamy dodając na końcu wyrazu literę **j**: -j
grandaj domoj – duże domy
belaj urboj - ładne miasta

Przysłówek jak w poprzednich przykładach ma też swoją końcówkę: e -e
bele – ładnie; bone – dobrze

Np. Eva estas bela – Ewa jest ładna (przymiotnik)
Eva bele kantas – Ewa ładnie śpiewa (przysłówek)

W esperanto rozróżniamy tylko dwa przypadki:

- mianownik (końcówka rzeczownika **-o** lub **-oj**) -n
bela knabino (kto?) – ładna dziewczyna
grandaj domoj (co?) – duże domy
- biernik (końcówka rzeczownika **-n** lub **-jn**) -n
mi vidas domon (kogo? co?) – (ja) widzę dom
ŝi legas librojn (kogo? co?) – ona czyta książki

Wyrażanie pozostałych przypadków ułatwiają „słówka pomocnicze” (od, w, z, dla, przez, ...)

mi iras **el** domo – idę **z** domu
mi iras **al** domo – idę **do** domu

Wyrażając kierunek dodajemy końcówkę: **n**

en la parko = w parku
en la parkon = do parku

Oto jak wyglądają zaimki osobowe w esperanto

mi – ja	ni – my
vi – ty	vi – wy
li – on	ili – oni, one
ŝi – ona	
ĝi – ono	

Dodając końcówkę: **-a** do zaimków osobowych tworzymy zaimki dzierżawcze. Np.
mia - mój, via - twój, lia - jego,...

A tak wygląda stopniowanie przymiotników:
granda **pli** granda (ol) la **plej** granda (el)
duży większy (niż) największy (z)

Już prościej być nie może, jeśli chodzi o odmianę czasowników, żadnych wyjątków, pamiętamy tylko, że poszczególne czasy mają swoje końcówki:

Czas teraźniejszy -as:
mi amas vin (ja kocham ciebie) -as
vi amas lin (ty kochasz go)
li amas vin (on kocha ciebie)

Czas przeszły -is:
mi amis vin (ja kochałem ciebie) -is
vi amis lin (ty kochałeś go)
li amis vin (on kochał ciebie)

Czas przyszły -os:
mi amos vin (ja będę kochał ciebie) -os
vi amos lin (ty będziesz kochała go)
li amos vin (on będzie kochał ciebie)

Tryb przypuszczający ma końcówkę **-us**:
(mi am**us** vin – ja kocha**lbym** ciebie),
a tryb rozkazujący ma końcówkę **-u**:
(amu min! = kochaj mnie!).

Bezokolicznik kończy się na **-i**:
Mi volas lerni Esperanton.
= Ja chcę uczyć się esperanta.

Na pytania: „czy” (**ĉu?**) odpowiadamy:
„tak” (**jes**) lub „nie” (**ne**):

Ĉu vi komprenas min? = Czy rozumiesz mnie?
Jes, mi komprenas vin.=Tak,(ja) rozumiem cię.
lub: **Ne**, mi ne komprenas. = Nie, ja nie rozumiem.

Liczby od 1 do nieskończoności

unu	1	ses	6	dek unu	11	cent	100
du	2	sep	7	dek du	12	ducent	200
tri	3	ok	8	dudek	20	mil	1000
kvar	4	naŭ	9	dudek unu	21	du mil	2000
kvin	5	dek	10	tridek	30	du mil unu	2001

Miliono to milion, a **miliardo** to miliard.

Liczby porządkowe mają końcówkę **-a**:

unua: pierwszy, -a, -e dua: drugi, -a, -ie

Zasady słowotwórstwa

W esperanto można tworzyć inne słowa na bazie rdzenia tematycznego, używając odpowiednich przed i przyrostków:

Oto niektóre przedrostki:

- ek- moment rozpoczęcia (czegoś): **ekiri** – zacząć iść
- mal- przeciwieństwo: hela - jasny, **malhela** - ciemny
- mis- pomylić: **miskompreni** – źle zrozumieć
- re- z powrotem, ponownie: **revidi** – ponownie zobaczyć

Oto niektóre przyrostki:

- ar- zbiór, grupa: **ŝipo** - statek; **ŝiparo** - flota
- aĉ- brzydkie, niemiłe: odoro - zapach; odoraĉo - smród
- ebl- możliwe: fari - robić; farebla-możliwe do zrobienia (wykonalne)
- et- zdrobnienie: knabo - chłopca; knabeto - chłopczyk
- eg- zwiększenie, wzmocnienie: ŝnuro - sznurek; ŝnurego - lina
- ej- miejsce działania: baki - wypiekać; bakejo - piekarnia
- ig- czynność: pura - czysty; purigi - czyścić
- iĝ- stawać się: blinda - ślepy; blindiĝi - oślepnąć
- il- przyrząd, narzędzie: tranĉi - kroić; tranĉilo - nóż
- in- płeć żeńska: bovo - byk; bovino - krowa
- ind- godzin, wart: vidi - widzieć; vidinda - wart zobaczenia
- ist- zawód: kuraci - leczyć; kuracisto - lekarz
- ul- osoba: fremda - coś obcego, fremdulo - obca osoba

Mamy możliwość „tworzenia” słów choć ich wcześniej nie znaleźliśmy np: z rdzenia „**san**” związanego ze zdrowiem możemy utworzyć:

san-**a** =zdrowy; to san-**igi** = leczyć

mal-san-ulo = chory człowiek

mal-san-ul-ej-o = szpital

san-**ig-ebl-a**=uleczalny itd.

Mały słownik

aĉeti	kupować	grava	ważny	lingvo	język	saluti	pozdrawiać
agi	działać			loĝi	mieszkać	savi	ratować
ami	kochać	ĝis	aż, do	longa	długi	se	jeśli
ankaŭ	również	ĝui	cieszyć	luno	księżyc	sed	lecz
antaŭ	przed					seĝo	krzesło
apud	obok	havi	mieć	malgraŭ	pomimo	sen	bez
arto	sztuka	hejmo	dom	mano	ręka	senco	sens
atendi	czekać	hela	jasny	matura	dojrzały	senti	czuć
aŭdi	słyszeć	helpi	pomagać	mezo	środek	sidi	siedzieć
		hodiaŭ	dzisiaj	mezuri	mierzyć	signo	znak
baki	wypiekać	horo	godzina	miksi	mieszać	skribi	pisać
bela	ładny	horloĝo	zegar	mola	miękki	stari	stać
blinda	ślepy			mono	pieniądze	stelo	gwiazda
bona	dobry	ia	jakiś	monto	góra	strato	ulica
butono	guzik	ie	gdzieś	montri	pokazywać	sub	pod
		infano	dziecko	movi	ruszać	suno	słońce
celi	celować	iri	iść	multa	liczny	super	ponad
certa	pewny	iu	ktos			sur	na
cirklo	krąg			nacio	nacja		
		juĝi	osądzać	ne	nie	ŝipo	statek
ĉar	ponieważ	juna	młody	necesa	konieczny	ŝnuro	sznur
ĉe	przy	justa	właściwy	neĝo	śnieg	ŝtalo	stal
ĉiam	zawsze			nenio	nic	ŝtono	kamień
ĉie	wszędzie	jeti	rzucić	neniu	nikt		
ĉio	wszystko	juri	ślubować	nombri	liczyć	tablo	stół
ĉiu	każdy			nomo	nazwa	tago	dzień
		kaj	i, a	noti	notować	tasko	zadanie
danki	dziękować	kanti	śpiewać			tero	ziemia
de	od	kapabla	zdolny	odoro	zapach	tiam	wtedy
dio	Bóg	kara	drogi	ondo	fala	tio	tamto
diri	mówić	kazo	przypadek			tiri	ciągnąć
dividi	dzielić	kelkaj	kilka	paco	pokój	tiu	tamten
do	więc	kial	dlatego	paĝo	strona	toleri	tolerować
dum	podczas	kiam	kiedy	pano	chleb	tra	przez
		kie	gdzie	paroli	rozmawiać	trovi	znaleźć
ekster	zewnątrz	kio	co	patro	ojciec	tuj	natychmiast
ekzerci	ćwiczyć	kiu	który	pensi	myśleć	tunelo	tunel
el	z			peti	prosić	tuta	cały
en	w	klubo	klub	pluvo	deszcz		
eraro	błąd	kompreni	rozumieć	popolo	lud	urbo	miasto
espero	nadzieja			por	dla		
estimi	szanować	koni	znać	pordo	drzwi	valida	ważny
		kontraŭ	przeciw	porti	nosić	valo	dolina
facila	łatwy	koro	serce	povi	móc	valoro	walor
fari	robić	kredi	wierzyć	preni	brać	varma	ciepły
		kun	z	preta	gotowy	veni	przybyć
fero	żelazo	kuri	biec	pura	czysty	vento	wiatr
filo	syn	kuraci	leczyć			vera	prawdziwy
fini	kończyć	kvanto	ilość	radiko	korzeń	veturi	jechać
flanko	strona			radio	radio	vidi	widzieć
floro	kwiat	lasi	zostawić	rajto	prawo	vino	wino
for	daleko	laŭ	według	rapida	szybki	vivi	żyć
forta	silny	lavi	myć	regno	państwo	vojaĝo	podróż
fremda	obcy	legi	czytać	resti	zostać	vojo	droga
frua	wczesny	lerni	uczyć się	ricevi	otrzywać	voki	wołać
		letero	list	riski	ryzykować	voli	chcieć
glacio	lód	libera	wolny	rivero	rzeka		
globo	kula	libro	książka	ronda	okrągły	zono	strefa
granda	duży	limo	granica	ruza	chytry	zorgi	troszczyć

Więcej informacji o esperanto uzyskasz :

Kursy internetowe:

<http://www.lernu.net/> => Polski (pl)

<http://www.kurso.com.br/> => Polski

<http://eduinf.waw.pl/esp/lern/pnje/>

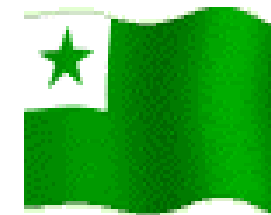
Dlaczego warto? Odkryj esperanto - okno na świat

<http://www.esperanto.zanet.pl/pasportaservo/>

<http://www.pej.pl/pl/>

ESPERANTO

ŁATWY JĘZYK DOBRY POMYSŁ

Polski Związek Esperantystów
pea@esperanto.pl
<http://www.esperanto.pl/>

Krakowskie Towarzystwo ESPERANTO
kse.krakovo@gmail.com
<http://www.kse.cba.pl/>
Spotkania w czwartki 16:00-18:00
Centrum Kultury Podgórze
tel +48 12 656 36 70
ul.Sokolska 13, 30-510 Kraków